

3. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 3 серпня 2012 р.: (офіц. текст). Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2012.
4. Когут І., Назаренко Ю., Сирбу О. Коронавірус та освіта: аналіз проблем і наслідків пандемії. *Cedos* : веб-сайт. URL: <https://cedos.org.ua/researches/koronavirus-ta-osvita-analiz-problem-i-naslidkiv-pandemii/>
5. Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19 : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 бер. 20220 р. № 211. *Урядовий портал* : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zapobigannya-poshiml10320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19>
6. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні : Закон України від 21 березня 1991 р. № 875-XII. URL: www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=875-12
7. Саламанкська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у сфері освіти осіб із особливими потребами, 7–10 июня 1994 р. URL: www.notabene.ru/down_syndrome/Rus/declarat.html
8. Скрипка Г. В. Забезпечення диференціації в інклюзивних класах з використанням мобільних пристроїв. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2016. № 7. С. 41–43. file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Temp/komp_2016_7_10.pdf

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗІЇ В ОНЛАЙН-ПРОЄКТІ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ «З ІСТОРІЇ СПЕЦПЕДАГОГІКИ»

Степанович Кіра Михайлівна,

старший науковий співробітник

Педагогічного музею України,

театральна та музейна аудіодискрипторка, м. Київ,

член Британської асоціації аудіодискрипторів,

E-mail: quir@ukr.net

Цьогоріч 31 серпня 2021 р. Педагогічний музей України відзначає 120-річний ювілей від дня заснування у 1901 р. Ще на початку минулого століття музей був науково-методичним центром Київського навчального округу. Метою його було «дати працівникам нижчої і середньої школи можливість наочно, на зразках чи друкованих джерелах ознайомлюватися з найкращою постановкою навчально-виховної справи, а також з історією школи та її сучасним станом в Росії і закордоном. Таким чином, музей має з одного боку сприяти нагальним практичним потребам викладання, з іншого – забезпечити теоретичну, наукову розробку навчально-виховних питань» [1, с. 5].

Сучасний Педагогічний музей України має багаті фонди (понад 46 тисяч одиниць зберігання), які складаються переважно з педагогічної літератури різних історичних періодів. У 2001 р. частину фондів (близько 4 тисяч од. зберігання), а саме «Колекцію стародруків Педагогічного музею України», визнано науковим об'єктом, що становить національне надбання (Постанова Кабінету Міністрів України № 1709 від 19.12.2001). Саме ця колекція викликає найбільший інтерес у вихователів, вчителів, викладачів ВНЗ, студентів та всіх, хто цікавиться історією української освіти і розвитком педагогічної думки.

Більшість найцінніших видань колекції оцифровано, і доступ до електронних копій стародруків і рідкісних книг та журналів можна отримати у локальній комп'ютерній мережі музею і частково на музейному сайті <http://pmu.in.ua/>. На підставі наукового вивчення фондів музеєм започатковано дві видавничі серії, які виходять у двох варіантах – друкованому та електронному. Це видавничі серії «Педагогічні републікації», яка популяризує і актуалізує маловідомі або призабуті праці вчених, педагогів, освітніх діячів минулого, та «Бібліофонд Педагогічного музею», кожен випуск якої є каталогом-путівником по книжкових колекціях

музею і адресований дослідникам української культури, історикам, педагогам, книгознавцям, бібліографам, працівникам музеїв та всім хто цікавиться історією педагогіки [2]

Створення доступного середовища і доступних послуг – невід’ємна умова для реалізації прав і свобод людей з інвалідністю. Відповідно до Конвенції ООН «Про права інвалідів» люди з особливими потребами мають право нарівні з іншими брати участь у культурному житті і мати доступ до творів культури в доступних форматах, в тому числі до музейних експозицій.

Останні 6 років музей активно займається питанням інклюзії та доступності музею для відвідувачів з тяжкими порушеннями зору. А з 2017 р. в Педагогічному музеї України започатковано окремий напрям діяльності – застосування інклюзивних практик в музейному просторі, який є складовою основних напрямів роботи музею: науково-дослідної, фондової, науково-методичної, науково-експозиційної, екскурсійної діяльності.

В узагальненій формі проведену роботу можна узагальнити у вигляді такого алгоритму дій: визначення фахівця, відповідального за проведення інклюзивних програм; залучення експертів, спеціалістів; навчання співробітників; комунікація з цільовою аудиторією; реалізація інклюзивних програм; інформування про проведені заходи з метою залучення цільової аудиторії і поширення власного досвіду.

Впродовж 2017–2019 рр. ключовими моментами стали:

- реалізація музейно-освітнього проекту «Школа для музейників по роботі з особливими відвідувачами» спільно з Незалежною асоціацією психологів (2017 р.)

- адаптація виставок Педагогічного музею України для осіб з тяжкими порушеннями зору (2017–2019 рр.; виставки «Українська книга 1917–1921 рр.», «Реклама у педагогічній періодиці I половини ХХ ст.», «Шкільний портфель. Виставка-фантазія одного предмета», міжнародна мобільна виставка «Шляхи освіти слов’янських народів».

- організація Всеукраїнської конференції «Інклюзія в музеї: простір рівних можливостей» (2019 р., співorganizatori: музей історії Києва, Незалежна асоціація психологів).

- поповнення фондів музею книгами шрифтом Брайля;

- організація семінару «Аудіодискрипція для сфери культури» (театри, музеї, музична школа) по роботі закладів культури з незрячими спільно з Українською спілкою людей з інвалідністю і Національною спілкою театральних діячів України (2017 р.);

- консультації колег-музейників із регіонів України щодо роботи з особливими відвідувачами;

- участь у Міжнародному грантовому виставковому проекті «Одяг, люди та мистецтво» у співпраці з Національним музеєм народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського (керівник Проекту та автор ідеї – завідувач Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини Вікторія Яремин).

У 2020 р., набувши певного досвіду роботи з відвідувачами з порушеннями зору, співробітники музею прийшли до необхідності створення доступних форматів фондових колекцій та опису візуального контенту сторінки у соціальних мережах. А проведене невелике опитування серед осіб з порушеннями зору дало можливість з’ясувати найбільш вдалі і функціональні особливості програм для озвучення текстів, формати та вподобання наших відвідувачів.

Так з’явився проект «Доступні фонди», в межах якого співробітники музею, партнери-волонтери створюють доступні текстові та аудіоформати загальнопедагогічних та дитячих творів з фондів Педагогічного музею України.

Систематична робота музею у напрямі інклюзії, співпраця зі спеціалістами та аудиторією спонукала нас до вивчення історичної ретроспективи у періодичних виданнях кін. ХІХ – поч. ХХ ст. та пошуку статей відповідної тематики.

Після перегляду одного з найвідоміших педагогічних журналів зазначеного періоду – «Вестника воспитания» – стало зрозуміло, що питання навчання та виховання осіб з

інвалідністю цікавило педагогів минулого. Лише з цього журналу було відібрано 34 статті відповідної тематики.

Загалом на сьогодні було опрацьовано 16 періодичних видань з фондів музею, але лише у 8 з них містились статті обраної тематики. Це журнали «Світло», «Учитель» (виходив в Ужгороді), «Вестник воспитания», «Русская школа», «Пролетарська освіта», «Образование», «Путь просвещения», «Учитель», «Педагогический листок» та «Воспитание». Відібрано 67 статей та заміток, присвячених навчанню та вихованню осіб з інвалідністю, психологічним аспектам роботи з такими людьми, підготовці вчителів та інше.

Об'єм статей дуже різний: від 2-3 абзаців у замітках до 30–40 сторінок великих статей. Тематику статей можна розділити за такими підтемами: навчання і виховання осіб з фізичними порушеннями (порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату); навчання і виховання осіб з психічними порушеннями; компаративні та перекладні статті (досвід різних країн світу); психологічні та педагогічні аспекти; досвід роботи вчителів.

Перед музеєм постало питання, яким чином знайомити аудиторії з цією специфічною тематикою, в якому форматі подавати опрацьований історичний матеріал. Так у партнерстві з перекладачкою жестової мови Мариною Ліферовою з'явився проєкт «З історії спецпедагогіки».

Проєкт являє собою серію відеосюжетів, у кожному з яких глядач знайде: короткий зміст статті, цитати, додаткові відомості про згаданих у статті діячів, установи, авторів тощо, спілкування з гостями, текстовий формат статті у описі до відео.

Історичні статті мають певну специфіку, особливо щодо змісту. Їх автори максимально охоплюють питання, додаючи історичні довідки про заклади, методики, прилади, педагогів та відомих людей, тобто тему розкривають максимально широко.

Наприклад, стаття «Методы преподавания в Национальном институте для слепых в Париже» з журналу «Вестник воспитания» (№2, 1899 р.) – це переклад з французької мови статті Жана Дюсуше з Педагогічного журналу 1898 р. [4]. Автор перекладу для «Весника воспитания» – Вульфсон.

Національний інститут сліпих у Парижі був створений на базі школи Валентина Гаюї у 1785 р., а сама школа була відкрита роком раніше (наказ про створення підписав останній король Франції Людовік XVI. Спочатку там вчилось 30 учнів, а згодом кількість зросла до 120. На момент виходу статті автор зазначає вже 250 учнів. Цей заклад став першим у світі спеціалізованим навчальним закладом для осіб з порушеннями зору.

Значна частина тексту статті присвячена Луї Брайлю та його приладу для письма. А далі вже йде опис того, як відбувається навчання. Наприклад, у цьому інституті вчилися і хлопці, і дівчата. Курс навчання тривав 8 років і поділявся на 3 відділи: загальноосвітній, музичний і професійний.

Досить велику увагу автор приділяє особливостям вивчення Брайля, письма та читання. І не дивно, оскільки Жан Жак Дюсуше педагог зі словесності і написав досить багато підручників з граматики французької мови.

Також у статті знайдемо і інформацію про навчання після закінчення цього інституту, про отримання незрячими вищої освіти.

Підсумовуючи, хочемо нагадати слова одного з найвидатніших педагогів ХХ століття Джона Дьюї, які, на нашу думку, якнайкраще розкривають сутність музейної роботи загалом та інклюзивного її напрямку зокрема: «Те, що в цивілізації цінується найбільше, створено не нами. Цінності створюються завдяки діям і стражданням неперервної людської спільноти, в якій ми є ланкою. Ми маємо бути відповідальними за збереження, передачу, покращення і розширення цінностей, які нам дісталися, для того, щоб ті, хто прийде після нас, отримали їх в більш надійному і безпечному вигляді, щоб цінності стали більш доступними і чесніше розподілені між усіма, ніж це було за нас» [3]. Закликаємо всіх українських музейників взяти цей вислів американського педагога за дороговказ у своїй роботі.

Список літератури:

1. Літописець української педагогіки (Педагогічний музей України: віхи становлення та розвитку) / уклад. О. Міхно. Київ, 2009. 36 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/715477/> (дата звернення: 29.03.2021).
2. Видавничі серії «Педагогічні републікації» та «Бібліофонд Педагогічного музею». URL: <http://pmu.in.ua/books/> (дата звернення: 29.03.2021).
3. Martin Jay. The Education of John Dewey. A Biography. New York : Columbia University Press. 2002. P. 488.
4. Дюсуше Ж. Методы преподавания в Национальном институте для слепых в Париже. Вестник воспитания, 1899. № 2. С. 187–204.

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ. ДОСВІД ДМШ №9 М. КИЄВА

Степанович Павло Вадимович,

викладач гітари,

завідувач відділу інклюзивної музичної освіти

Дитячої музичної школи 9, м. Києва

e-mail: pavel.primavera@gmail.com

Згідно Закону України «Про освіту» (від 05.09.2017 р. № 2145 – VIII), Розділ II Структура освіти, Ст.21 мистецька освіта належить до спеціалізованої освіти.

Це освіта мистецького спрямування, яка може здобуватися в рамках формальної, неформальної, інформальної освіти, спрямована на здобуття компетентностей у відповідній сфері професійної діяльності під час навчання у безперервному інтегрованому освітньому процесі на кількох або всіх рівнях освіти та потребує раннього виявлення і розвитку індивідуальних здібностей.

Мистецька освіта передбачає здобуття спеціальних здібностей естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особою комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей та спрямована на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва. Мистецька освіта включає в себе початкову, профільну, передфахову та вищу мистецьку освіту.

Створення доступного освітнього середовища і доступних освітніх послуг – невід’ємна умова для реалізації прав і свобод людей з інвалідністю. Відповідно до Конвенції ООН «Про права інвалідів» люди з особливими потребами мають право нарівні з іншими брати участь у культурному житті і мати доступ до освіти всіх рівнів.

Якщо подивитись крізь історію навчання та виховання незрячих та слабозорих дітей, то ми побачимо, що музика була невід’ємною частиною.

Наприклад у статті «Методы преподавания в Национальном институте для слепых в Париже» з журналу «Вестник Воспитания» 2, 1899 р. читаємо наступне: «В курс предметов профессионального образования для мальчиков входят: переплетное искусство, набивка и плетение стульев, токарные работы и фортепианный строй; для девочек – переплетное дело, шитье, вязанье и различные мелкие работы для украшений.

Это разнообразие занятий, как показали результаты последних лет, не вредит друг другу; об этом свидетельствуют многочисленные аттестаты, степени бакалавра, награды на генеральных конкурсах лицеев и колледжей, четыре первые награды, полученные в Национальной консерватории слепыми. Наконец, более трехсот слепых, окончивших Институт, являлись и поныне являются настройщиками или мастерами по фортепианному